

15 באוקטובר 2020

מאמצי הפיוס חמאס-פת"ח - סיכום שיח, המכון למחקרי ביטחון לאומי

יוחנן צורף וקובי מיכאל

המערכת הפלסטינית נמצאת זה חודשים אחדים בתהליך של הערכה מחדש. על רקע זה ניכרים ניסיונות התקרבות בין שני המחנות - פת"ח מזה וחמאס והפלגים האחרים מזה. הסכם הנורמליזציה בין ישראל לאיחוד האמירויות היה הזרז האחרון (עד כה) לניסיונות ההתקרבות, שכן התפרש כנסיגה בתמיכה הערבית, שעליה התבססה אסטרטגית המאבק בישראל. שני המחנות הפלסטיניים מנסים לקדם הבנות והסכמות לגבי אסטרטגיית מאבק מעודכנת כמענה לאתגר, שהוא חסר תקדים בעשורים האחרונים של ההיסטוריה הלאומית הפלסטינית. מפגש שקיימו באיסטנבול ב-24 בספטמבר פת"ח וחמאס, בראשות בכירים משני הצדדים, הביא לידי ביטוי את המשמעות החמורה שמייחסות הנהגות שני המחנות הפלסטיניים להתפתחויות הדוחקות את הסוגיה הפלסטינית מראש סדר היום האזורי. ביום המפגש התקיים במכון למחקרי ביטחון לאומי שיח, שבמהלכו הוצגו שתי גישות/הערכות אשר לסיכויי ההתקרבות בין שני הקטבים הפלסטיניים. במאמר זה מנותחות שתי הגישות, והוא מסוכם בהצגת המשמעויות לישראל של תהליך ההערכה האסטרטגית המתנהל בימים אלה בזירה הפלסטינית.

המפגש שקיימו באיסטנבול ב-24 בספטמבר פת"ח וחמאס, בראשות שני הבכירים משני הצדדים, מזכ"ל פת"ח, ג'בריל רג'וב, וצאלח אלעארורי, הביא לידי ביטוי את המשמעות החמורה שמייחסות הנהגות שני המחנות הפלסטיניים להתפתחויות הדוחקות את הסוגיה הפלסטינית מראש סדר היום האזורי. פרסום תוכנית הנשיא טראמפ להסדר ישראלי-פלסטיני בינואר 2020, כוונות סיפוח של שטחים בגדה המערבית שעליהן הכריז ראש הממשלה בנימין נתניהו ובנוסף הסכם הנורמליזציה בין ישראל לאיחוד האמירויות ובחריין - שדחה בינתיים את מהלך הסיפוח – נתפסים בעיניהם כאיום לעתיד הפרויקט הלאומי הפלסטיני ולבלעדיות ייצוגו על ידי גורמים פלסטיניים. סירוב שרי החוץ הערביים בכנס הליגה הערבית שנערך ב-9 ספטמבר לגנות את החריגה שבאה לידי ביטוי בהסכם הנורמליזציה מעקרונות היוזמה הערבית, אך חיזק תחושה זו.

המפגש באיסטנבול היה אירוע נוסף בסדרת המאמצים שמפגינים שני המחנות היריבים לקדם פיוס, דרך מאבק משותפת, או לפחות מראית עין של אחדות שורות במחנה הפלסטיני. קדמה למפגש מסיבת עיתונאים משותפת שקיימו רג'וב (ברמאללה) ואלעארורי (בבירות) בראשית אוגוסט, וכן כינוס נרחב, ראשון מסוגו, של כל ראשי הפלגים הפלסטיניים ובכללם הג'יהאד האסלאמי, שהתקיים ב-3 בספטמבר בראשות נשיא הרשות הפלסטינית אבו מאזן.

בסיכום המפגש הוסמכו נציגי שני הצדדים להתוות תוכנית משותפת להתמודדות עם האתגרים הניצבים בפני התנועה הלאומית הפלסטינית בעת הנוכחית, כשהרטוריקה שבה נקטו שניהם שיקפה התקרבות ונכונות לגבש הסכמה. המפגש באיסטנבול הסתיים בהבנות בדבר קיום בחירות למוסדות הפלסטיניים, אך המסמך טעון עדיין אישור של פת"ח וחמאס וכן של כלל הארגונים. ג'בריל רג'וב מסר כי לא הושגה הסכמה בנוגע לכינוס המזכירים הכלליים של הארגונים, שכן בחמאס עדיין נבחן

המתווה המוסכם המוצע. עוד ציין כי סוכם בין פת"ח לחמאס להתקדם בשני ערוצים: בילטרלי ולאומי - מסגרת רחבה בהשתתפות כל הפלגים שיסכימו למתווה שיוסכם. הוועד המרכזי של פת"ח אישר מצדו ב-1 באוקטובר את המתווה שהציג בפניו רג'וב.

ביום המפגש באיסטנבול התקיים במכון למחקרי ביטחון לאומי שיח, שבמסגרתו הוצגו שתי גישות אשר לסיכויי ההתקרבות בין שני הקטבים הפלסטיניים.

יוחנן צורף הציג את הגישה המזהה שינוי היכול להוביל לאיחוד השורות, שלפיה הבידוד האזורי והבינלאומי של הפלסטיניים מחייב גיבוש תפיסה לאומית עדכנית. פת"ח וחמאס כאחד אינם יכולים לממש לבדם את אסטרטגיות המאבק שלהם לשחרור לאומי ולכן מתחייבת מבחינתם חשיבה חדשה, שעיקרה הוא התכנסות פנימית, בלי תיווך ערבי וחיצוני אחר, וכן שינוי בגישת נשיא הרשות הפלסטינית אבו מאזן לסוגיית היריבות הבין ארגונית, שעד כה היא החסם העיקרי בפני הסדרת היחסים עם חמאס.

קובי מיכאל הציג את גישת הפערים הבין-ארגוניים שאינם ניתנים לגישור, הגורסת היתכנות נמוכה עד כדי לא קיימת לפיוס בין פת"ח לחמאס, בשל הפערים העמוקים, "משחק סכום אפס" ביניהם על רקע התחרות על הנהגת המערכת הפלסטינית, ובנוסף בגין היות חמאס נתמכת על ידי שחקנים חיצוניים - טורקיה וקטר, התומכות העיקריות של ציר האסלאם הפוליטי ואשר להן סדר יום החורג מזה הפלסטיני ואשר קשור למאבק על הגמוניה אזורית.

גישת ההתקרבות

החיכוך עם ישראל הוא המעצב הכמעט בלעדי של מערכת היחסים בין פת"ח לחמאס, שני הארגונים הגדולים בזירה הפלסטינית, מאז 1987. החיכוך הוא שפילג ביניהם והוא זה שעשוי בנסיבות הנוכחיות לסייע להתקרבות ביניהם. על רקע החיכוך, הוכרזה בכינוס המועצה הלאומית הפלסטינית ה-19, בנובמבר 1988, עצמאות פלסטינית, אשר אפשרה בהמשך את גיבוש הסכמי אוסלו וכן את הסכם השלום בין ישראל לירדן. אלא שבעת הנוכחית מאיים החיכוך להסיג לאחור את הישגיה המדיניים של התנועה הלאומית הפלסטינית מאז (לאורך השנים נרשמו נסיגות), אך לא בקנה מידה כזה שמציבים בפניה תוכנית טראמפ ובהמשך הסכם הנורמליזציה בין ישראל למדינות (במפרץ).

מתווה הנשיא טראמפ הניע להתייצבות מאוחדת של שני המחנות הפלסטיניים, שכן אין בה כל מענה אפילו לדרישות המינימום של הפלג המתון ביותר בזירה הפלסטינית. היא נתפסת כסיפוח ישראלי של כל השטח בין הים לנהר, בעיקר משום שלפיה, האחריות הביטחונית בשטח זה כולו וכן הריבונות על המקומות הקדושים במזרח ירושלים, ייוותרו בידי ישראל גם לאחר שתיכון מדינה פלסטינית. יתר על כן, הסכם הנורמליזציה שנחתם בין ישראל לאיחוד האמירויות ולבחריין הבהיר לפלסטינים שכוונת ישראל לספר שטחים בגדה מערבית נדחתה, לא בוטלה. כן המחיש הסכם זה את עומק הבידוד שאליו נקלעו ואת אובדן הסולידריות הערבית, שעליה בנו הן את אסטרטגית המאבק בישראל והן את אסטרטגיית המשא ומתן עימה.

הנה כי כן, כיום שולטת בזירה הפלסטינית תחושת "אם אין אני לי מי לי", המחייבת התכנסות וגיבוש קווי פעולה בין-ארגוניים משותפים, כמענה לחולשה. הבנה זו משותפת לכלל הפלגים, והם מביעים מוכנות להתגייס. ואולם, לא ברור עד כמה יוכלו להגמיש את עמדותיהם הבסיסיות ואת

האינטרסים הפרטיקולריים שלהם, על מנת לפעול כגוף אחד. עם זאת התחושה של שני המחנות המרכזיים פת"ח וחמאס היא שיש בעצם ניסיונות ההתקרבות הללו כדי להיענות לדרישת הציבור, הרואה בפילוג ביניהם את סיבת הסיבות לחולשה הפלסטינית, המאפשרת לכל גורם חיצוני להתערב בענייניהם. האסטרטגיות השונות של פת"ח וחמאס למאבק בישראל, המאבק על ההנהגה והמשקעים העמוקים הרבים שהותירו העימותים הישירים ביניהם, מעלים סימן שאלה אשר ליכולתם להתקרב או להתפייס. שלוש סוגיות היכולות לחולל או להוות סלע מחלוקת:

התנגדות מזויינת וסוגית השימוש בנשק - עם בחירתו לנשיא הרשות הפלסטינית ב-2005, הורה אבו מאזן על הפסקת כל סוגי הפעילות האלימה במאבק נגד ישראל, והודיע על תחילת עידן חדש - "רשות אחת, חוק אחד ונשק אחד", וכן על תיאום ביטחוני מלא עם ישראל, שפעמים רבות הגדירו כמקודש. ההפיכה שביצע חמאס ב-2007 ברצועת עזה יצרה בידול בין שני האזורים, שהקלה עליו את שימור התיאום הביטחוני והרגיעה הביטחונית ברחבי הגדה המערבית. אבו מאזן דרש מאז את שליטת הרשות על הנשק בזירה הפלסטינית כתנאי לפיוס עם חמאס. חמאס מצדו דחה זאת ודבק בהתנגדות המזויינת כדרך פעולה מרכזית. עם זאת, בשנים האחרונות, בעקבות סבבי עימות עם ישראל, הגמיש מעט את עמדתו. ב-2017 פורסם מצע מדיני חדש של חמאס, היכול לאפשר לארגון ולפת"ח להסכים על פעולה משותפת לא אלימה נגד ישראל, אם כי לא בהכרח במסגרת פיוס מלא. במצע זה הבהיר חמאס שיהיה מוכן להעמיד את השימוש בנשק תחת אחריות גורם לאומי משותף, שיקבע איזה אופי תישא ההתנגדות, ומתי מותר השימוש בנשק.

מאזן הכוח הבין-ארגוני - בישראל רווחת ההערכה שחמאס היא גוף קוהרנטי וחזק, בעל אידיאולוגיה מוגדרת שאינה מכירה בישראל ובזכותה להתקיים, ואמונה בצדקת דרכו. הפלסטינים מצדם רואים בהתנגדות פסגה של הקרבה ואמצעי לשחרור רגשות זעם ונקמה, אך כלל לא מאמינים שיש בה כדי לקדם את השחרור ולהשפיע על עמדות היסוד של ישראל או לקדם יעד אסטרטגי כל שהוא. הראייה לכך היא הצמצום הרב שחל בהתנגדות המזויינת מרצועת עזה מאז 2014. חמאס מודע היטב לכך שהמשך שלטונו ברצועה הוא תוצאה של החלטה ישראלית לא לכבוש מחדש את האזור, ושפער הכוחות עם ישראל הוא עצום. בה בעת, הטענה שדוברי חמאס מרבים להשמיע, בדבר הרתעת ישראל, היא למעשה תוצאה של השיח הישראלי הפומבי, המחזק אותה. לפיכך קשה לדבר כיום על מערכת היחסים הבין-ארגונית בין פת"ח לחמאס כעל משחק סכום אפס. בה בעת, חמאס מודע יותר מאשר בעבר לצורך בפעולה בין-ארגונית משותפת ובהשתלבות בקהילה הבינלאומית. גם אם חמאס ישתלט על אש"פ, הוא יידרש להתמודד עם סוגיות סבוכות אף יותר מאלה, שאיתן הוא מתקשה להתמודד ברצועת עזה כיום. האם יוכל להתעלם מהנוכחות הישראלית בגדה המערבית ולזכות בתמיכה מדינית או סיוע חומרי מגורם אירופאי בלי שינוי גישה לסכסוך ולפתרונו הנשאף? ועוד – האם פת"ח יישאר מרכזי באש"פ אם חמאס ישתלט על הארגון, או שמא חמאס יחבר את אש"פ לציר הרדיקלי האזורי, וכך יסתכן בעימות מתמיד עם ישראל וגם עם חלק ניכר בעם הפלסטיני, הרואה בחיבור לציר הרדיקלי לא לגיטימי?

ההתחברות לציר טורקיה-קטר – המהלכים שביצעו עד כה חמאס ופת"ח מלמדים על התקרבות לציר הטורקי-קטרי. לחיבור זה עלולה להיות משמעות כבדה מבחינת פת"ח. זאת, למרות שממילא הקשרים בינו לבין קטר תקינים, ואין משקעים בעייתיים בינו לבין טורקיה. ואולם, התקרבות נוספת של פת"ח לציר זה תהיה כרוכה בהתרחקות מהמחנה הפרגמטי והלאומי יותר, שהוא פחות אסלאמי ואשר אליו השתייך מאז ומתמיד. לכן, את ההתקרבות צריך לראות כמחאה כלפי מדינות

ערב שתמכו בנורמליזציה עם ישראל, ופחות כניסיון להיפרד מהמחנה הפרגמטי. ואכן, בכירי פת"ח ג'בריל רג'וב ורוחי פתוח נסעו לאחר המפגש באיסטנבול (לדוחה ומשם) לקהיר, לאחר שמצרים ביטאה מורת רוח מהניסיון להדירה מדיאלוג הפנים-פלסטיני. מטרתם הייתה להבהיר שתפקידה של מצרים בדיאלוג הבין-ארגוני במקומו מונח, אלא שהפעם מדובר ביוזמה פנים-פלסטינית. בכל מקרה, נראה שפת"ח לא יוותר על קשריו עם המחנה הפרגמטי, בעוד חמאס זה מכבר עושה מאמצים להתקרב אליו, אמנם בלי הצלחה. מה גם שכבר מסתמנת סחבת בכינוס הפורומים האמורים לאשר את המשכו של תהליך הפיוס ויש בצד הפלסטיני הקושרים אותה להמתנה לתוצאות הבחירות הקרובות לנשיאות ארצות הברית. תקוותו של אבו מאזן היא שגיו ביידן ייבחר ויסיג לאחור את מהלכיו של טראמפ - מה שעשוי לייתר את תהליך הפיוס.

גישת שימור הפערים

המערכת הפלסטינית מצויה באחד מרגעי השפל ההיסטוריים שלה. הפלסטינים איבדו את כוח הווטו שהפעילו במשך כל שנות תהליך אוסלו אשר לנורמליזציה בין ישראל לעולם הערבי; את היכולת להשפיע על מדיניותה של ארצות הברית ביחס לסכסוך ולאפשרות פתרונו, ובנוסף את התמיכה הכלכלית האמריקאית; נקלעו למשבר כלכלי עמוק; איבדו את תמיכת המחנה הערבי הפרגמטי ונותרו עם תמיכת המחנה הרדיקלי ובפרט טורקיה, קטר ואיראן; חל כרסום דרמטי באמון הציבורי בהנהגת הרשות הפלסטינית. כל זאת כשהזירה הפלסטינית מפולגת בין שתי ישויות עצמאיות ומתחרות, המייצגות תפיסות עולם ואסטרטגיות פעולה שונות.

בקרב שתי ההנהגות הפלסטיניות, פת"ח וחמאס, שוררת תחושה שמדובר בשעת חירום, אך מצוקתם של שני הארגונים אינה זהה. בראיית חמאס, הנסיגה במעמדה של הסוגיה הפלסטינית ושל המערכת הפלסטינית עצמה היא בחזקת עדות ניצחת לכישלון אסטרטגיית המשא ומתן שמוביל אבו מאזן והוכחה ניצחת לצדקת הקו שמוביל הארגון - ההכרח שבהמשך המאבק המזוין נגד ישראל. אמנם מכאן נגזרת תפיסת הנהגת חמאס, כי זו שעת כושר לביטול ההגמוניה ההיסטורית של פת"ח, שיש למנפה כדי לממש את תכליתו האסטרטגית של הארגון - השתלטות על המערכת הפלסטינית.

הנהגת חמאס בראשות אסמאעיל הנייה וצאלח אלערורי – יריבים פוליטיים בפני עצמם - מבכרת קרבה לציר הטורקי-קטרי ולאיראן ומוכנה לקדם פיוס עם הפת"ח, אך מטבע הדברים - בתנאיה. ואולם, יודגש שהאג'נדה שהם מייצגים אינה חופפת את זו שמוביל יחיא סנואר, מנהיג חמאס ברצועת עזה, המעדיף להישען על מצרים. סנואר מתמקד במישור המקומי, מעייניו נתונים לשיפור המציאות ההומניטרית ברצועת עזה ולחיזוק אחיזת חמאס באזור כגורם ריבוני לאורך זמן, ועניינו במתרחש בגדה המערבית מוגבל, לעומת זאת, האג'נדה של הנייה ואלערורי, רחבה הרבה יותר.

מבחינת הנהגת חמאס, נכונות לקדם פיוס בין ארגוני היא מקפצה לקידום התכלית האסטרטגית - השתלטות על המערכת הפלסטינית. בראייתה, חתירת פת"ח לפיוס אינה אלא פלטפורמה לשמר את אחיזתה במערכת הפלסטינית. הפיוס בראייתה יהיה אפשרי רק אם יבטיח לה שותפות במוקדי הכוח במערכת הפלסטינית. זה הבסיס לדרישתה לקיים מיידית בחירות לנשיאות הרשות הפלסטינית, למועצה המחוקקת ולמועצה הלאומית הפלסטינית: המטרה היא כניסת חמאס למסגרת של אש"ף וייצוג הולם במוסדות הארגון. דרישות אלה היו ועודן כחבר המתהפכת על צוואר

הפת"ח והנהגת הרשות. פת"ח מצדו מבקש לקיים את הבחירות באופן מדורג (בעבר דרש להכפיף את הכוח הצבאי של חמאס למורת הרשות הפלסטינית, וכיום לא ברור האם תביעה זו עדיין בתוקף). הנהגות פת"ח והרשות הפלסטינית מתנגדות להקמת ממשלת אחדות לשם הכנת הבחירות ודורשות שתיהן שהממשלה המכהנת תהיה אחראית לכל ההכנות הנדרשות.

הנהגת חמאס משוכנעת שבבחירות מקבילות לנשיאות, למועצה המחוקקת ולמועצה הלאומית הפלסטינית, הארגון יזכה בהישגים ניכרים ואפילו בניצחון על פת"ח, כלומר: בהנהגה ובשליטה על המערכת הפלסטינית. בחירות חופשיות ומפוקחות שיובילו לניצחון לגיטימי של חמאס יבצרו את מעמדו של חמאס מבית, ובראיית הנהגתו גם יחייבו את הקהילה הבינלאומית להכיר בארגון, מה שיאפשר לו לפרוץ את מעגל הבידוד הבינלאומי שבו הוא נתון.

גם אם תחפוץ להתקדם להשתלבות באש"ף, לא סביר שהנהגת חמאס (הנייה ואלערורי) תוכל לכפות על גורמי הכוח שברצועת עזה לוותר על נכסיהם הצבאיים. שהרי, מדובר בתעודת הביטוח והתשתית לשלטונה של הנהגת חמאס ברצועה. יתרה מזאת, למרות ממסד המדיניות המעודכן שפרסם מנהיג חמאס הקודם ח'אלד משעל במאי 2017, חמאס כופר בהיגיון שהנחה את הסכמי אוסלו - התהליך המדיני עם ישראל, ובניגוד לרשות הפלסטינית מצדד במאבק המזוין על פני מאבק עממי ושלומי. התשתית הצבאית אינה חיונית לעצם קיום חמאס בלבד, אלא גם אמצעי להמחשת האסטרטגיה ולביסוס תביעתו להכרה כמוביל המאבק המזוין. הפרשה הגדולה ביותר שלה אולי תוכל הנהגת חמאס להסכים בעת הזו, היא לאפשר לרשות הפלסטינית לחזור לרצועת עזה ולקבל על עצמה את הניהול האזרחי באזור. אלא שפרשה זו עלולה להתברר כמדרון חלקלק שיוביל את הזירה הפלסטינית ל"מציאות לבנונית", שנשיא הרשות אבו מאזן חרד ממנה. על כן, לא סביר שיקבלה.

חמאס מתנהל במציאות דיאלקטית – מגעים עקיפים עם ישראל לצד אי-הכרה בלגיטימיות של ישראל והמשך המאבק המזוין. בראיית הארגון ואנשיו, מדובר במאבק היסטורי שלא יוכרע בדור הזה ונדרשות התמדה ונחישות עד לניצחון הסופי, גם אם בדרך יהיה הכרח בפשרות ובהתגמשות. המגעים עם פת"ח בעת הנוכחית בנוגע לפיוס אפשרי מוסברים כביטוי לגישה זו.

סיכום ומשמעויות לישראל

למרות מצבה האסטרטגי הרעוע של המערכת הפלסטינית, עדיין מוקדם לקבוע אם המענה לאתגר יהיה ארגון מחדש על בסיס הסדרת היחסים בין שני הארגונים המובילים והמתחרים, פת"ח וחמאס. בסיס הלגיטימיות ומקור הכוח של פת"ח, באמצעות הרשות הפלסטינית, ובפרט חזונו – מדינה פלסטינית עצמאית על בסיס גבולות '67 ובריתה במזרח ירושלים, שסוכם במשא ומתן עם ישראל על בסיס היוזמה הערבית וההחלטות הבינלאומיות הרלוונטיות - ספגו מכות קשות מצד ארצות הברית ומדינות ערביות.

מנגד, הנהגת חמאס רואה בשעת משבר זו הזדמנות אסטרטגית לחזק את מעמד הארגון, בהכרח על חשבון פת"ח והרשות. למעשה, חמאס, מודע לחולשת המאבק הבלתי מאוחד, אך הוא בפוזיציה נוחה יותר מזו של פת"ח. לכן, ולנוכח חולשת יריבו אין לו אינטרס להרחיב את מרחב הגמישות. משמעותם של דברים אלה היא צמצום הסיכוי לפיוס בין פת"ח לחמאס. למרות זאת, יש להביא בחשבון שהמערכת הפלסטינית תעבור שינוי ממשי אם אבו מאזן יבחר לפרוש מתפקידו או לחילופין, יבחר בשותפות עם חמאס כדי לגבש אסטרטגיית מאבק משותפת שתסייע לחזק את

משקלו של הקלף הפלסטיני בזירות האזורית והבינלאומית, וספציפית מול ישראל. בימים אלה הוא קונה זמן, בתקווה שתוצאות הבחירות בארצות הברית יביאו לבית הלבן נשיא שיחליף את הנשיא טראמפ, אויבו של העניין הפלסטיני. עדיין, אבו מאזן מעדיף את המסלול המדיני עם ישראל על פני פיוס עם חמאס, שיסלול דרך לארגון המתחרה לנשיאות הרשות הפלסטינית ואש"ף. התפתחות בכיוון זה מנוגדת לאינטרס הישראלי.

ישראל מצידה מעוניינת בשימור רשות פלסטינית יציבה ומתפקדת, שאיתה ניתן לבסס תיאום ביטחוני ואזרחי, להבטיח מציאות כלכלית משופרת ויציבה בגדה המערבית, ובנוסף לקדם רגיעה ביטחונית ברצועת עזה באמצעות שלטון חמאס אפקטיבי ומרוסן צבאית. לנוכח האפשרות, שאמנם סיכוייה אינם מרשימים במיוחד, שפת"ח וחמאס יגיעו להסדרה ולחלוקת סמכויות, יש בישראל הגורסים כי עדיין ניתן לבלום התקרבות בין הארגונים באמצעות שילוב הרשות הפלסטינית בהסכמי הנורמליזציה בין מדינות המפרץ לישראל, ובהסרת מתווה טראמפ מעל הפרק. אפשר שכך ישופר במידה ניכרת מצבה המדיני והכלכלי של הרשות. אלא משום שנמוכה הסבירות לחזרת הרשות הפלסטינית לשלטון ברצועת עזה, ומאחר שכל עוד תכנית טראמפ על הפרק אין דרך להשיבה לשולחן המשא ומתן, יהיה על ישראל להציע רעיונות מדיניים חדשים ו/או להמשיך ולהתנהל דיפרנציאלית מול הגדה המערבית ורצועת עזה, כל עוד מדיניות הבידול אפשרית ורלוונטית.

במסגרת זו, על ישראל לחתור לחידוש התיאום הביטחוני, הכלכלי והאזרחי עם הרשות הפלסטינית בגדה המערבית ולבלום את התבססות חמאס באזור. בה בעת יש לפעול לשיפור וייצוב המציאות ההומניטרית ברצועת עזה, במקביל לשיפור המצב הביטחוני בזירה זו וייצוב וזאת באמצעות נכונות ישראלית להסדרה רחבה ומשמעותית עם גורמי הכוח הרלוונטיים ברצועת עזה. רגיעה ביטחונית עשויה אף לאפשר דיון מעשי בחידוש המשא ומתן בין ישראל לרשות הפלסטינית, בגיבוי איחוד האמירויות, על בסיס מתווה טראמפ מתוקן שיש בו מענה גם לדרישות פלסטיניות וגם לציפיות ישראליות, ועל בסיס היוזמה הערבית. אמנם הסיכוי להסדר קבע לא נראה משמעותי בעת הזו, אך בחידוש התהליך המדיני יש כדי לאפשר את חידוש התיאום הביטחוני והאזרחי, לשפר את המציאות הביטחונית והכלכלית הקיימת ואולי אף לאפשר הגעה להסדרים מוגבלים יותר, שיהיה בהם משום מענה לחלק מהדרישות והציפיות. חידוש התהליך המדיני יחזק את הרשות הפלסטינית ויקשה על חמאס ופת"ח לאחד שורות ולגבש יחדיו אסטרטגיית מאבק לוחמנית נגד ישראל, המנוגדת מטבעה לשאיפה לקדם הסדר מוסכם לסכסוך.